
Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій
Кафедра журналістики та філології

Ministry of Education of Ukraine
Sumy State University
Faculty of Foreign Philology
and Social Communications
Department of Journalism and Philology

XII

ЖУРНАЛІСТСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СВІТОВІ ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ

ДВАНАДЦЯТА МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

JOURNALISM EDUCATION IN UKRINE: WORLD-PROFESSIONAL STANDARDS

THE XIIth INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE

Суми, 8–9 червня 2016
Sumy, 8–9 June 2016

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІ ЖУРНАЛИ: ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ФОРМИ ТА ЗМІСТУ В ПОРІВНЯННІ ДРУКОВАНОЇ ВЕРСІЇ ТА ЕЛЕКТРОННОГО САЙТУ

Надія Подоляка,

канд. н. із соц. ком., ст. викладач, СумДУ

Марія Лагута,

студентка 3 курсу, СумДУ, ЖТ-31

У роботі зроблено аналіз структури, наповненості та ознак, притаманних друкованим та інтернет-ЗМІ у застосуванні до літературно-художніх видань «ШО», «Всесвіт», «Дніпро», «Склянка часу».

***Ключові слова:** літературно-художні видання, інтернет-журналістика, літературна періодика останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття, електронний архів журналів.*

LITERARY-ART MAGAZINE: FEATURES OF THEIR FORM AND CONTENT IN COMPARISON OF PRINTED VERSION AND THE ELECTRONIC SITE

Nadiya Podolyaka,

PhD of social. com., p. teacher of Sumy State University

Maria Laguta,

3rd year student, JT-31

In this paper, have been analyzed the structure, fullness and features inherent in print and online media as applied to literary publications «SHO», «Universe», «Dnipro», «A glass of time».

***Keywords:** literary and artistic publications, online journalism, literary periodicals last quarter of XX – beginning of XXI century, electronic archive of logs.*

Літературно-художні газети та журнали в історії української культури завжди були носіями національної ідеї, засобом утвердження українства, посідали одне з провідних місць у пресовому дискурсі.

Коли вся Україна жила в умовах «заблокованого» простору, літературно-художня преса взяла на себе обов'язок творити духовну альтернативу тоталітарній системі. Вона ж творить багатоаспектний дискурс національної культури, формує культурологічний текст нашої доби [2].

Літературно-художні журнали можна отримати за передплатою або звернувшись до бібліотеки. Проте, з розвитком Інтернету, велика кількість читачів та потенційних передплатників звертають свою увагу на електронні версії газет та журналів. Чи завжди інтернет-відповідники зацікавлюють читача, чи, можливо, створюють негативний образ видання – питання неоднозначне. Адже, у ХХІ столітті видавці мають розуміти – та інформація про літературно-художній журнал, яку люди отримують використовуючи Інтернет, безпосередньо вплине на життя його друкованого відповідника.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що ХХІ століття – це час електронних технологій. Тому усі видавці мають розуміти важливість гідного представлення свого продукту в інтернет-просторі. Дослідження зумовлене його значним практичним потенціалом, адже може створити теоретичну базу для удосконалення існуючих на ринку газетно-журнальних видань.

Об'єкт дослідження: друковані примірники, сайти та електронні версії журналів «ШО», «Всесвіт», «Дніпро», «Склянка часу».

Предмет дослідження: структура, наповненість та ознаки, притаманні інтернет-ЗМІ у застосуванні до літературно-художніх видань «ШО», «Всесвіт», «Дніпро», «Склянка часу».

Мета дослідження: з'ясувати риси літературно-художніх видань, виявити особливості їх форми та змісту у порівнянні друкованої та електронної версій.

Завдання полягають у тому, щоб: опрацювати теоретичну базу досліджень про літературно-художні видання; ознайомитись з історією та сучасним станом літературно-художніх видань; проаналізувати переваги та недоліки сайтів обраних видань.

Методологія та методи дослідження: загальнонаукові – аналіз, узагальнення, класифікація (типологія журналів, класифікація контенту); контент-моніторинг, описовий, порівняння, аналогії (при опрацюванні масиву журнального матеріалу та викладенні результатів).

Важливим є визначити, що ж включає в себе поняття «літературно-художнє видання» адже тільки так можна скласти повну картину розуміння цього феномену та охарактеризувати його інтернет-відповідник. Літературні журнали – це періодичні видання, найчастіше щомісячні, які публікують нові оригінальні й перекладні літературно-художні твори різних жанрів, знайомлять читача з подіями літературного життя, формують літературно-громадську думку. Більшість з них є водночас громадсько-політичними, оскільки поряд з белетристикою і літературною критикою вони вміщують публіцистичні твори, матеріали з питань розвитку інших видів мистецтва, внутрішньої і міжнародної політики, економіки, історії, соціології [10].

Вчений В. Шейко поділяє вітчизняну літературну періодику останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття на дві групи: «старі» видання, які збереглися ще з радянських часів («Київ», «Дніпро», «Вітчизна», «Дзвін», «Березіль», «Всесвіт», «Українська культура») та «нові» видання, які з'явилися порівняно нещодавно («Четвер», «Кур'єр Кривбасу», «Потяг'76», «Київська Русь», «Літературний Тернопіль», «Склянка часу», «ШО») [11].

За кількісним вмістом літератури журнали такого типу можна поділити на: літературно-художні (містять первинні літературні твори та критику: «Критика», «Сучасність», «Четвер»); літературні (література плюс довкола літературна інформація – інформаційні повідомлення, статті, інтерв'ю: «Вітчизна», «Кальміюс», «Дніпро», «Київська Русь»); змішаного типу (поєднання літературно-художньої складової з іншими змістовими аспектами як рівноправних частин журналу: «Всесвіт», «Книжковий огляд», «ШО», «І») [6].

Інформація в літературному журналі може бути: за ступенем опрацювання: первинною (художні твори, інформаційні статті, інтерв'ю); вторинною (огляди, рецензії, анотації, відгуки); за мовною ознакою: оригінали творів; переклади [6].

За змістовим наповненням літературно-художні журнали мають наступну будову: художня література: проза, поезія, драма, гумор, фантастика; публіцистика: есеїстика, спогади (спогади – це не лише мемуарна література у звичному вигляді, а й короткі історії літераторів про події минулого, пов'язані з колегами; вони не мають відображати тло епохи, їхнє призначення – розповісти про ситуацію чи розкрити характер і стосунки відомих письменників, діячів мистецтва); критика: рецензії, анотації, огляди літератури, відгуки на книгу; інформаційні матеріали: інтерв'ю, повідомлення про події у книжковому світі (фестивалі, ярмарки, форуми, зустрічі з письменниками, репрезентації), статті про письменників [6].

У каталозі передплатних видань 2012 року, без урахування часописів місцевої сфери розповсюдження, зареєстровано всього 12 найменувань літературних видань [1]. Як зазначалось раніше, В. Шейко ділить часописи на «старі» і «нові». Саме тому для дослідження було обрано по два представники описаних видань. Так,

для характеристики «нових» видань взято літературно-художні журнали «ШО» і «Склянка часу», бо вони обидва видаються з 1995 року, провадять молодіжну політику та відносять себе до перспективних проєктів. «ШО» можна часто зустріти в мережах супермаркетів: він приваблює покупців оформленням та подібністю до книги через свою палітурку. Великим плюсом видання є його актуальні матеріали на суспільно важливі теми. «Склянка часу» не таке популярне видання серед молоді, хоча воно й видається трьома мовами й також пише на актуальні теми. До того ж при журналі діє однойменне видавництво, яке вже випустило чимало книг.

Для характеристики «старих» видань було обрано «Всесвіт» та «Дніпро». Адже, ці журнали широко підтримуються державою і є авторитетними у цьому сегменті ринку. «Всесвіт» позиціонує себе як журнал іноземної літератури. Його перевагою є публікації перекладів творів іноземних письменників. «Дніпро» вважається найпопулярнішим літературно-художнім журналом та має найбільший серед собі подібних видань тираж. За словами М. Сапко, у ньому друкуються члени Спілки письменників, передплачують члени Спілки, видаються вони регулярно державним коштом, і, фактично, журнал є документами суворої звітності про діяльність Спілки [7].

«ШО» – журнал, присвячений літературі та культурі. Видається в Києві з 1995 року російською та українською мовами. Від самого початку заснування головний редактор журналу Олександр Кабанов. За його словами, початково «ШО» був запланований як гуманітарний проєкт, спрямований на розширення українського культурного простору. З 2011 р. журнал видається в палітурці. Містить самвидав (розділ «ШОиздат»), де письменники презентують свої літературні твори. Журнал має постійні розділи («ШО смотреть» (арт, театр, кіно), «ШО слухать» (музика), «ШО читать» (література). Виходить раз у 1-2 місяці тиражом від 16 до 17 000 екземплярів. Обсяг журналу – від 100 сторінок, 1/3 з яких припадає на самвидав. Ціна журналу у кіосках складає 50 грн, передплата – 35 грн, електронна версія – 20 грн. Як зазначають автори, журнал є виданням культурного супротиву.

«Склянка часу» – щоквартальний журнал заснований у 1995 р. Олександром Апальковим та Карлом Шеллбергером, які увійшли до первісного складу редакції. У 2003 журнал пройшов державну реєстрацію і отримав право передплати на території країн СНД та зарубіжжя, зокрема Німеччини. За сприяння журналу з весни 2012 р. щоквартально видається літературно-художній альманах «Скіфія». Виходить на 164 сторінках форматом 17x26 см українською, російською та німецькою мовами. Головним редактором є Олександр Апальков. Зараз журнал займається пошуком нових імен, відбором найкращих оригінальних рукописів. Його концепцією є толерантність та інтелектуальність. Журнал подає креативні композиції поезій, творів, графічних та живописних робіт українських та зарубіжних митців.

Журнал «Всесвіт» засновано у січні 1925 р. у Харкові Василем Елланом-Блакитним. Безпосередню участь у створенні журналу брали: літературний редактор Микола Хвильовий, художній редактор Олександр Довженко. До 1993 р. незмінним принципом журналу було видавати іноземну прозу вперше на радянському і пострадянському просторі українською мовою. «Але хоч і має журнал нині приємне мистецьке оформлення, хоч і з'являються на його сторінках переклади з Умберто Еко, Ельфріди Єлінек чи Орхана Памука, оперативністю поява таких публікацій не відзначається. Коли світ уже давно заспокоївся від піарницьких хвиль «Коду да Вінчі», переклад твору Дена Брауна лише друкувався «Всесвітом» [9]. За словами М. Сапко «журнал живе тихим, але стабільним життям поза суспільним резонансом, зберігаючи виваженість у підборі авторів та високі критерії якості перекладів» [7]. Бібліографія журналу засвідчує значні досягнення у висвітленні світового літературного процесу: переклади творів письменників із понад ста країн і майже зі ста мов. Завдяки співпраці з кращими перекладачами видання досі залишається

осередком перекладацької школи України [5]. Обсяг журналу складає від 100 до 300 сторінок, а тираж трохи перевищує 1000 екземплярів. Нині на сайті видання розміщено оголошення, що журнал потребує матеріальної допомоги.

Журнал «Дніпро» почав виходити у 1927 р. у Харкові під назвою «Молодняк». Першими редакторами були Анатоль Крижаній з Іваном Шевченком та Савою Божком. З 1935 р. видається у Києві. У 1944 р. отримав свою загальновідому назву «Дніпро». Головними редакторами журналу були такі відомі українські діячі: П. Усенко, А. Малишко, М. Руденко, О. Підсуха, Д. Ткач, І. Стативка, Ю. Мушкетик, В. Бровченко, В. Коломієць. Серед них три Герої України: Микола Руденко, Борис Олійник, Юрій Мушкетик. Обсяг журналу становить 224 – 240 сторінок формату А4, а тираж за даними на сайті журналу складає 10 200 примірників. Видання щоквартальне, але його електронна версія виходить щомісяця. Головним редактором є Микола Луків. Ціна щоквартального видання становить 100 грн, а електронної версії – 15 грн.

Охарактеризуємо коротко сайти літературно-художніх журналів. Сайт журналу «ШО» ведеться російською мовою, оформлений у кавово-коричневих кольорах, які нагадують сторінки старої книги. Проте, також представлені інформаційні рухливі яскраві блоки щодо передплати, рубрик та окремих проектів видання. Сайт має такі рубрики: «Главная», «О проекте», «Архив номеров», «Авторы», «Где купить/подписаться», «Разметить рекламу» та «Форум». Крім цього, у лівій частині сайту є стрічка з анонсами подій та новинами культурного життя Києва та України. На сайті також розміщуються теги, за якими легко шукати певну тему. Якщо прогортати сторінку – можна знайти «ШОиздат»: поезії молодих поетів та відео з концертів, про які докладніше розповідається у номері журналу [12].

Сайт журналу «Склянка часу» чорно-білий з додаванням оранжевого та сірого кольорів. Меню подане російською мовою, тоді як уся інша інформація – українською. Зліва розміщено блок з обкладинкою нового та найпершого примірників журналу. Зверху подано рубрикацію сайту: «Главная», «Фото», «Видео», «Наши новости», «Гостевая», «Авторы журнала», «Архив журналов». Значну частину головної сторінки займає інформація про передплату та блок трьома мовами з інформацією про видання. Крім цього, на сайті можна побачити колаж з видань редакції журналу та коротко з ними ознайомитись [8].

Сайт журналу «Весвіт» ведеться українською мовою, його оформлено у білому кольорі з додаванням сірого та назв червоним. Сайт можна назвати аскетичним, проте лаконічним та зрозумілим. На видному місці розміщено анонс випуску, подано його зміст та інформацію як передплатити журнал. Крім цього, внизу сторінки розміщено новини літературних подій, а з правого боку подано архів номерів. Сайт має такі рубрики: «Колонки», «Журнал», «Новини», «Обкладинки», «Передплата», «Архів» [3].

Сайт журналу «Дніпро» представлений українською та англійською мовами та має яскравий дизайн (голубий, рожевий, жовтий, оранжевий, зелений кольори). Відразу в очі потрапляє рекламний блок з правої сторони, нагадування про передплату у вигляді великої червоної кнопки вгорі та оголошення про перехід журналу у вільний продаж. Зліва розміщено блок з творами на різні теми («Теорія детективу», «Фантастика», «Жіночі історії», «Театр і драма», «Незаперечна критика», т.д.). Крім цього, на сайті представлені нові твори та поезії письменників та поетів, але у невеликій кількості. Крім творчих рубрик, на сайті можна знайти такі: «Скарбничка вчителя», «Сайти навчальних закладів», «Авторам», «Святковий креатив», «Форуми», «Архів», «Історія журналу в листах» [4].

Важливо пам'ятати, що Інтернет-версії літературно-художніх періодичних видань мають продовжувати його друковану форму та зацікавлювати читача. Гово-

рячи про цей сегмент у нашій країні, результати не є повністю задовільними (див. табл. 1). Як «нові», так і «старі» видання не звертають тієї уваги на сайти, яка є необхідною для створення цікавого для реципієнта інформаційного об'єкту. Так, сайт журналу «ШО» є найбільш наближеним до відповідності, проте має недоліки, які необхідно виправити для його правильного функціонування.

Дизайн журналу «Всесвіт» є загалом гарним та приємним, проте наповненість сайту залишає бажати кращого. Єдиний журнал іноземної літератури мав би серйозніше ставитись до свого представлення у всесвітній мережі.

Один з найвагоміших журналів «Дніпро» веде сайт не на відповідному своєму статусові рівні. Інформаційна наповненість може бути набагато насиченішою. Крім цього, якщо тираж журналу сягає більше 10 000 примірників, то можна публікувати доступну усім електронну версію. А архіви з творчістю не оновлювались з 2012 року.

Сайт журналу «Склянка часу» взагалі виглядає «сирим» та неготовим. Для трьохмовного видання було б краще повністю переробити свій інтернет-відповідник та підігнати його під норми сучасності.

Проаналізувавши переваги та недоліки інтернет-сайтів літературно-художніх журналів ми дійшли висновку: видавці літературно-художніх періодичних видань мають звертати увагу не тільки на друкований примірник, але й на його інтернет-версію. Адже оформити сайт та підтримувати його – не такі великі кошти. Проте, вони можуть окупитися в кілька разів, якщо приваблюватимуть читачів. У ХХІ столітті крокувати у ногу з часом – не бажання, а необхідність, якої мають дотримуватись і видання 1925 року, і нові представники видавничого ринку.

Табл. 1. Проблеми та переваги сайтів

Назва видання	Проблеми	Переваги
«ШО»	- відсутність оцифрованих номерів журналу; - відсутність перекладу сайту українською мовою; - подання авторів видання не у вигляді зрозумілого списку у відповідній рубриці.	- наявність яскравих елементів оформлення; - головні матеріали номеру представлені на сайті; - наявність оперативного блоку новин; - публікації матеріалів «ШОиздат».
«Дніпро»	- застаріла реклама на сайті; - дизайн більш підходить сайту організаторів свят, ніж поважному літературному виданню; - історія журналу подана недоречно у вигляді грамот, подяк та листів; - перегляд журналу та архіву тільки за передплатою; - інформація в рубриках (твори, поезії) за 2011-2012 рр.; - відсутність новинного блоку.	- для розгляду представлені твори, які публікуються в журналі; - широкі можливості для передплатників; - велика кількість цікавих рубрик; - докладна інформація про новий номер журналу.

«Всесвіт»	- наявність архіву тільки до 2013 р.; - архів уміщує тільки зміст номеру без подання матеріалів; - журнал іноземної літератури не має англійського перекладу; - застарілість новин у блоці.	- оновлюється авторська колонка та матеріали рубрики «Nota Bene»; - лаконічне та зрозуміле оформлення сайту; - цікава анотація до нового номеру.
«Склянка часу»	- застарілість дизайну сторінки; - великі проміжки між інформаційними блоками; - відсутність аналогів сайту різними мовами; - нерегулярність оновлення новин; - непорядкований архів; - відсутність нових номерів в архіві; - список авторів без інформації про них; - мала кількість інформації про історію видання.	- наявність хоча б якихось номерів видання у вільному доступі; - відео та фото архіви з концертів журналу, інтерв'ю з учасниками журналу; - детальна інформація про передплату; - список з докладною інформацією про книги, видані журналом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Анатійчук Г. Сучасні літературні журнали України: реалії та перспективи / Галина Анатійчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/BinderFilol.pdf>.
2. Василик Л. Концептуально-філософські параметри України як дому у публіцистиці літературних видань другої половини ХХ – початку ХХІ ст. / Л. Василик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Mandriv/2008_1/Vasylyk.pdf.
3. Всесвіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vsesvit-journal.com/>.
4. Дніпро [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnipro-ukr.com.ua/index.html#>.
5. Левицька О. Літературно-художні часописи в сучасному літературному дискурсі / О. Левицька [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://knyhobachennia.com/?category=10&article=327>.
6. Пилипенко А. Контент літературного журналу: принципи моделювання [Електронний ресурс] / А. Пилипенко // Вісник книжкової палати. – 2012. – № 2. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkp/2012_2/st_5_02.pdf.
7. Сапко М. Маємо те, що маємо / Мирослава Сапко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vsiknygy.net.ua/overview/120/comment-page-1>.
8. Склянка часу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zeitglas.io.ua/>.
9. Терен Т. Ще товсті, але вже не заможні / Тетяна Терен. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1207/164/42869/>.
10. Українська радянська енциклопедія. У 12-ти томах / За ред. М. П. Бажана. – 2-ге вид. – К.: Головна ред. УРЕ, 1981. – Т. 6. – С. 198.
11. Шейко В. М. Літературні періодичні видання України в роки незалежності: культурологічний аспект / В. М. Шейко // Вісник ХДАК: Збірник наукових праць. – № 28. – Харків, 2009. – С. 12-28.
12. ШО [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://sho.kiev.ua/>.